

BILJEŠKE

* G. dr. E. Čimić, pokrajinski namjesnik u Hrvatskoj i Slavoniji, također je iskazao svoju susretljivost prema akciji »Narodne Starine« te je prema raspoloživim sredstvima i obzirom na druge listove i korporacije nakon referata odjeljenja za prosvjetu i vjere razmjerno honorirao važnost našega časopisa podijelivši mu jednu novčanu pripomoć, što valja napose i ovdje sa zahvalnošću istaknuti.

* Muzej za Istru otvoren je u Kopru u palači Tacco, koja je građena u XVI. stoljeću. Općina je darovala palaču za muzej. Naročito se ističu interieuri starinskih soba i kuhinja. U današnjoj Jugoslaviji muzeji su baš obzirom na noviju povijest kućnoga života skroz zanemareni!

* Dne 1. listopada 1923. osnovano je »Varždinsko Muzealno Društvo«, a pravila su poslana vladi na potvrdu. Predsjednik: dr. Lj. Šolc; potpredsjednik: A. Mrzljak; tajnik: Krešimir Filić; blagajnik: dr. A. Krajański; odbornici: gg. Deduš, Goger, Kaman, Košćec, Pečenec, Proštenik i dr. Zvonko Milković.

* Muzejsko društvo u Ptujju proslavilo je od 1.—4. septembra o. g. tridesetgodišnjicu svoga osnutka. Toj je proslavi prisustvovao lijep broj domaćih i stranih arheologa i prijatelja arheologije te sva inteligencija Ptujja i okolice. Kako je tom prigodom održan i 3. sastanak jugoslavenskih arheologa, to je ta proslava zadobila još napose značaj važnog kulturnog događaja, kako za sam Ptuj, tako i za čitavu našu domovinu. U jednu ruku odala se počast i priznanje idealnim nastojanjima skromnog ali žilavo agilnog lokalnog društva, koje je svojim zamjernim uspjesima znalo steći iskrene simpatije svih domaćih i mnogih vanjskih strukovnjaka, a u drugu ruku dokumentirala se ponovno solidarnost rada na polju proučavanja naše prošlosti sa strane naučenjaka naših i stranih, pripadali oni bilo kojem narodnom ili političkom taboru. Ta solidarnost našla je odraza i u širim slojevima ptujjskoga građanstva, koje je svojom neobičnom susretljivošću upotpunilo harmoniju i pojačalo toplinu tog zajedničkog rada.

Prvi dan proslave određen je bio za doček gostiju. Moram ovdje da naglasim, da krivo čine mnogi naši strukovnjaci, kad drže, da moraju biti specijalno pozvani na slične takve rijetke i važne proslave. Držim naprotiv, da je dužnost svakoga, koji se istinski zanima za rad kulturnih naših društva-

va — a tih je naročito na arheološkom i etnografskom polju još suviše premalo —, da sâm u sebi nađe toliko inicijative, koja bi ga pokrenula već ljubavlju prema stvari njegove struke, da pruži moralnu pomoć i priznanje svojim prisućem trudbenicima istomišljenicima. A napokon dobro se zna, kako je obično s pozivima u sličnim prigodama. Većinom pada ta dužnost na pojedince ili na nekoliko njih, koji uz to moraju obavljati i sve druge pripreme, da se kod toga moraju dogoditi omaške, posve je prirodno i nadasve oprostivo.

Drugi je dan prije podne bila svečana sjednica u gradskoj vijećnici. Tu je odbor društva u glavnim potezima iznio historijat društva i njegova rada te podnio izvještaj o sadašnjemu stanju te o smjernicama njegovoga daljnje rada. Tu sa naročitim zadovoljstvom konstatujem izjavu, da će društvo odsele posvetiti panju i etnografskom materijalu svoga područja i tako nastojati da se sva »narodna starina« ovoga kraja skupi pod okrilje toga muzeja, bogatoga nadasve kulturnim ostacima rimskoga Poetovium-a, a siromašnoga — poput svih naših muzeja — doličnim prostorijama za izlaganje svoga blaga.

Nakon mnogih pozdravnih govora od strane delegata pojedinih domaćih i stranih srodnih društava i instituta, završena je bila svečana sjednica, a time i najoficijelniji dio proslave. Poslije podne bilo je svečano otvorenje restaurisanoga »Mitreja« (Mithraeum-a) hrama u neposrednoj okolici Ptujja — (taj je Mitrej treći otkriven na tlu Poetovium-a) — u općini Hajdin, kojoj je isti uz prigodne formalnosti predan na čuvanje, a od nje ganutljivim pijetetom preuzet. Ovim je restauriranjem rimskog hrama — u današnje doba doista neobičnim djelom — Muzejsko društvo pokazalo, koliko je jaka snaga ideala, kad je u srcima pravih ljudi, a ujedno, kolika je važnost djelovanja lokalnih muzeja, kad im je pred očima samo napredak kulture.

Treći je dan do podne bio namijenjen sastanku jugoslavenskih arheologa, kojemu su prisustvovali i strani kao gosti. Na toj se sjednici raspravljalo o načinu, kako da se provede kartografski prikaz arheoloških nalazišta (t. zv. Fundkarte) za čitavu našu domovinu, pa se zaključilo, da se izradi u tom poslu jedinstvenu osnovu (možda prema uzoru, kako je to izvršeno za okolice Splita—Solina); o potrebi katastralnog popisa svih lokalnih muzeja i privatnih zbirki naše domovine naročito s obzirom na njihovo djelovanje i upravu o potrebi osnivanja novih takvih muzeja i zbirki itd. Nadalje se izvi-

jestilo o razlogu, zašto nije ove godine došlo do sastanka jugoslavenskih arheologa i etnografa u Skoplju, kako je to bilo zaključeno na I. kongresu u Beogradu prošle godine, te o razlozima zašto se ne može do godine obdržavati namjeravani arheološki kongres u Splitu—Solinu. Kako među ostalim tamošnji državni muzej ne će do tog vremena moći biti uređen zbog finansijskih poteškoća, s kojima se ima da bori, to se jednostavno zaključilo, da se namjesto tog kongresa ima do godine upriличiti sastanak jugoslavenskih arheologa i etnografa u Zagrebu.

Poslije podne istoga dana bio je pohod na stari grad grofa Herbersteina skopčan sa pregledavanjem njegovih znamenitosti, te sa više instruktivnih i strukovnih predavanja odnosno diskusija o prošlosti toga grada kao i o raznim pitanjima naše arheologije.

Četvrti je dan bio namijenjen izletu u samostan Žiču i dvoru grofa Windischgrätza ali je zbog nepogodnog vremena morao biti nažalost napušten od većine sudionika proslave.

U međuvremenu između pojedinih zasjedanja i konferencija, pregledali su učesnici proslave pod stručnjačkim vodstvom lokalni muzej, župnu i minoritsku crkvu, te ostale kulturno-historijske interesantne objekte, a uživali su dakako i u divnim prirodnim vidicima, kojima je Ptuj neobično bogato nadaren.

Vivat, crescat, floreat Societas Antiquaria Poetovicensis kao uzor svim srodnim društvima naše domovine! *Vladimir Tkalić.*

* U »Obzoru« (LXIV. 310.) piše g. Vladimir Lunček: »Dok se međutim moramo da brinemo, kako da stvorimo što bolje preduvjete za razvitak naše mlade moderne umjetnosti, ne smijemo da zaboravimo i našu umjetničku starinu. Ali i tu su naše svjetovne i duhovne oblasti posve zaboravile svoju dužnost. U Brestu, selu preko Kupe, kraj Petrinje, nalazi se jedna stara, možda najljepša, drvena barokna crkva. Ona je iznutra iskićena sjajnim kasetama i vrlo lijepim baroknim oltarima. Crkva propada. U njoj se pilad i purani bane. Kroz krov pada kiša. Nitko se za nju ne brine. Ni župnik ni župljani. Pa ipak je to pravi biser naše stare barokne drvene arhitekture. Kad bi se tko sjetio te crkve, pa sabirao prinose, da se bar toliko popravi, da se spase od propasti, učinio bi vanredno djelo. Možda da se probudi iz svoje letargije demokratizirani kler, koji nema ni za što smisla, osim za tečenje novca i za bezukusne Marijine pagode, napravljene po istom kalupu u Tirolu. Ali što ćemo, kad ni u Zagrebu sama nadbiskupija nije bolja od ovog ladanjskog popa. Već godine trune krasni

nekadašnji portal prvostolne crkve u podrumu jedne kule biskupskog dvora. Za novac, koji je dobila nadbiskupija, da nabije neukusne reklame kraj ulaza u božji hram, za novac, za koji je dozvolila, da izgradi onu ogavnu i monstroznu ribarnicu, mogli su se ostaci toga portala iznijeti iz toga podruma i prizidati gdje na kojem prostranom ulazu crkve. Ta ona i onako treba da se izvana barem malo poljepša. Ali sve to nije učinjeno. Bog dragi znade sam, kad će to učiniti njegovi zastupnici na zemlji?«

* U mjesecu februaru 1923. zahvalio se g. dr. Josip Brunšmid, sveučilišni profesor i ravnatelj arheološkog i historičkog odjela u Hrvatskom Narodnom Muzeju, na predsjedništvu »Povjerenstva za čuvanje umjetničkih i historijskih spomenika u Hrvatskoj i Slavoniji«. Vodstvo te komisije povjerila je Pokrajinska uprava u Zagrebu g. prof. G. J. Szabo-u, upravitelju odjela za umjetnost i umjetnički obrt u Hrvatskom Narodnom Muzeju. Rad je nastavljen, a prostorije povjerenstva nalaze se sada u potonjem muzejskom odjelu, Wilsonov trg 8.

»Српско Колѣ« u Zagrebu (XVI. 29. od 12. VII. 1923.) donosi ovaj prešni članak:

Spasen dragoceni materijal. I pažnji ministru vojnom. Nedavno u Zagrebu kapetan Barbulović opazio kako vojnici papirima iz ormara od bivše austro-ugarske vojske potpaljuju vatru. Kad je bolje pogledao te hartije opazio je dragocen istorijski materijal.

U tim papirima je veliki deo prepiske kralja Aleksandra Obrenovića sa tadanjim zastupnicima Srbije u inostranstvu. Tu su dragocena pisma Stojana Novakovića, Hristića, Bajec i t. d. Tih pisama i dokumenata ima lep broj, možda do dve stotine. Naravno ne zna se, koliko je toga dotle pogorelo, ali glavno je, da je bar ovo spaseno. Kapetan Barbulović je opet slično pred dve godine spasao lep istorijski materijal. U zagrebačkoj armijskoj komandi bili su u knjige povezani vojni dnevnici i ostali materijal austrijskih vojnih oblasti još od 16. veka. Pošto je bilo to austrijsko vojničko telo u likvidaciji, to su oficiri, koji su tu radili (sve bivši austro-ugarski) dali prodavati te knjige kao staru hartiju mesarima. Možda oni to nisu radili zlonamerno, nego iz aljkavosti, jer nisu znali proceniti vrednost toga. Kapetan Barbulović je na to naišao i upozorio našeg urednika, koji se hitno obratio u toj stvari na bivšeg ministra Svetozara Pribićevića. Tada je došao univerzitetski profesor dr. Corović iz Beograda i profesor Ljubo Mrđenović iz Zagreba i probrali ono, što je od važnosti za

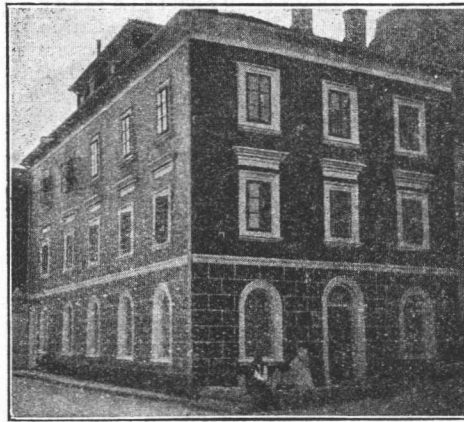
istoriju. Ova pisma, koja je sad pronašao kapetan Barbulović sigurno je doneo neki oficir, kad su za okupacije pljačkali Beograd. Skupio ih je u jedan orman i uturio negde za božija leđa.

Slobodni smo ovog puta umoliti ministra vojnog da u sporazumu sa ministrom prosvjete odrede profesore istoričare, da sada preko ferija pregledaju sve vojne pukovske arhije bivše austro-ugarske monarhije, koji se nalaze na našem teritoriju. Nema sumnje, da ima dragocenog materijala kod komanda u Oseku, Karlovcu, Belovaru, Varaždinu it. d., pa bi bio smrtni greh pustiti, da to propaše.

* Za istinsko čuvanje spomenika! Među najteža pitanja kulturnoga nastojanja spada u problem o čuvanju spomenika. Tu se gotovo uvijek unakršavaju interesi privatnika i interesi znanosti. Zato je upravo više no začudno, da su se ljudi oko pokrajinskog konservatorskog ureda za Dalmaciju okosili onako »von oben herab« na predlog arch. Č. M. Ivekovića, iznesen u Nar.-Starini sv. 2. 197., da se u arhitektonskim pitanjima ostavi odluka arhitektu ne-činovniku. Mi bi očekivali baš s te strane i te kako pristajanje uz taj predlog, koji ide za tim, da se ponajbolje zaštite spomenici, a konservatorski uzdigne arhitekta na kud i kamo više, nego na običnoga činovnika, koji će raditi posao, što ga može sasvim dobro učiniti svaki arhitekt i početnik: snimati spomenike, davati besplatno nacрте, izrađivati trebovnike i t. d. Za takav posao može vrlo podesan biti i činovnik arhitekt. Ali u pitanjima, koja su za koji spomenik ili za cijeli niz spomenika važna — a za te nema puke formule — mora biti čovjek, koji je rođen u mjetnik arhitekt, koji je dugim, praktičkim i svjetskim radom stekao poznavanje spomenika u dušu, koji može ta pitanja rješavati, i vezati prošlost sa sadašnjošću, a da ne stvara kopije — draga gospodo, taj se arhitekt ne će naći u verigama birokratizma, taj mora biti izvan činovništva i stajati nad njim. Taj će čovjek svoj krvavo stečeni autoritet moći samo u slobodi izvršivati, a u jarmu birokracije biti će samo mediokritet, eventualno s velikim naduvanjem, a s vrlo malom sposobnošću. Tko toga ne vidi (ako to nije sam iskusio) ne mari za istinsko konzerviranje spomenika, pa nema pravo, (a napose ne na onakav način), govoriti o predlohu g. prof. Č. M. Ivekovića.

Gj. Sz.

* U Visokom (u Bosni) nađen je kod kopanja jednih temelja lonac pun raznog srebrnog novca koji je nekad komunicirao u Turskoj i u Dubrovniku.

Hrvatski Muzej u Kninu.

* Odbor »Hrvatskoga starinarskoga društva u Kninu«: Predsjednik o. fra. L. Marun; podpredsjednik: prof. Čiro M. Iveković; tajnik: Oskar barun Lalić; blagajnik: Danijel Špero; suodbornici: Krešimir Lovrić, Miro Šimunović, Eduard Kljinger. Znanstveni odbor: prof. Čiro M. Iveković, prof. dr. Ferdo Šišić, prof. dr. Miho Abramić.

* Na proljeće 1924. zaputiće se veca ekspedicija arheologa u manastir Sv. Arhangela kod Prizrena, zadužbinu cara Dušana (1331.—1355.), da tamo otpočne naučna istraživanja njegova groba. Po jednoj, name, vrlo opravdanoj hipotezi on je tamo sahranjen. Prizrensko žiteljstvo nekoliko je puta nastojalo, da se ovo pitanje riješi, a direktor tamošnje gimnazije sam je počeo istraživati, ali mu je nadležna oblast zabranila rad. Sad je za pomenutu ekspediciju Ministarstvo Vjera u Beogradu dalo potreban kredit.

* Dnevna osječka i zagrebačka štampa bila je mjeseca jula g. 1923. puna ovakovih bilježaka, »kroničarski registriranih«:

»Prodaja Pejačevićevog dvorca u Retfali. Slavni dvorac hrvatskih velikaša grofova Pejačevića-Rumskih u Retfali kod Osijeka, koji je svojedobno prešao u ruke nasljednika po ženskoj lozi grofa Edmunda Clary-Aldringena, došao je sada u vlasništvo Hrvatske Eskomptne Banke. Ova je banka tamo uredila prostorije za svoj šumski odio (Petrinjska parna pilana). Grof Clary će se tokom mjeseca augusta odseliti u Austriju. Naša bi vlada trebala da se pobrine, da mnoge stvari koje se nalaze u tom dvorcu, a koje su za nas od velike historijske važnosti, ne odu tom prilikom iz zemlje«.

* Na tragove prehistorijskog čovjeka u Južnoj Srbiji naišao je g. Aca Stanojević, inspektor u ministarstvu prosvjete. Nalazi se kod Gjevgelije, Demir-Kapije i u selu Ribniku na lijevoj strani Vardara.

* Splitski »Jugoslavenski Narod« (II. 128.) javlja, da je odlučeno prenijeti »muzej narodnih radnja« iz tamošnje Obrtne škole u dojakošnju vijećnicu na Narodnom trgu i da bi ta zgrada postala »Gradski Narodni Muzeum«.

* »Videlo« u Beogradu (XXII. 7.) preštampanjavajući iz »Narodne Starine« članak dr. Vl. R. Petkovića »Narodni muzej u Beogradu« napominje, da je to učinjeno zato, što je zbilja krajnje vreme da se nadležni sete, da se postaraju ne samo za zgradu Narodnog Muzeja, nego i za Državnu Arhivu bez kojih tim ustanovama nema života. I ako obe te ustanove nisu ni radikalne ni demokratske, opet država ne treba da im bude maćeha«.

* U splitskom dnevniku »Novo Doba« (VI. 268.) predlaže ing. M. I. »Izoliranje južnih zidova Dioklecijanove palače« sredstvom eksproprijacije i rušenja zgrada, koje su na podušiju zidina. U točki 7. kaže »da se pozove Udruženje inženjera i arhitekta, da kao stručnjaci dadu svoje mišljenje i savjet, kako da se ovo pitanje riješi s obzirom na imperativnu potrebu, da i mi poput Čeha (Paršnobrane u Pragu) i Poljaka (Florijanska vrata, Stara univerza u Krakovu), a da i ne govorimo o gradovima Italije, Normandije, Pikardije, Škotske i dr. očuvamo svoje starine kao zenice u oku«. Na ovo je u br. replicirao jedan suvlasnik tih kućica i rezonovao, da je predlog jednostavan, jer treba, da se riješi i pitanje gornjih partija iza zida.

* Prilikom rušenja bedema osječke tvrđe u kolovozu o. g. naišli su radnici na znatan nalaz rimskih zlatnih novaca, a »Die Drau« (Jahrg. 56. No. 189.) kaže: »...doch wurden diese nicht dem städtischen Museum abgeliefert, sondern sie verblieben im Besitze der Arbeiter, die sie zu hohem Preise an private Münzensammler verkauften. Anderswo wäre es wohl ganz ausgeschlossen gewesen, dass solche Münzenfunde in private Hände gelangen«.

* U beogradskoj »Republici« (VII. 41.) piše dr. Drag. Ikonić »Povodom sudbine jedne istorijske starine« među ostalim: »...Naša je zemlja dugo i dugo predstavljala orijent, gdje su tuđini olako dolazili da retkih istorijskih objekata i najinteresantnijih podataka. A broj tih

dokumenata nije mali. I u mesto da se oni prikupljaju i na strani kupuju, mi i ovo što imamo u zemlji još uvek puštamo da ih stranci razvlače i nose. Otuda u muzeumima sem pušaka i topova i nemamo ničeg drugog. Izgleda da smo celog veka imali sposobnosti samo za šumu i rov... Nema se ni volje, ni smisla, da se dokumenta, kao građa kulturnog dela naše istorije, pribiraju i na osnovu njih naša prošlost što jače osvetli. Zakon o starinama nije ni jasan ni predustrožan. Nedavno je u iskopini kod Gradskog otkrivena jedna crkva, čiji mozaik predstavlja jednu retkost i stvar od vrednosti. Naišli su neki Rusi i to sve razgrabili. Niti im je ko u tome smetao, niti ih je ko na odgovor uzimao. Često se nađe neka stvar u grobnicama i crkvama, pa nema ko da je sad uputi tamo gde joj je mesto. Ili se poklanja visokim ličnostima, ili se prodaje strancima...«

* U Dalmaciji se žestoko počelo raditi za nastavak iskopina Danskog društva »Rask Oersted« iz Kopenhagena. Ovi Danci koji su 1922. pokušali nastaviti sada arheološka iskapanja starokršćanske bazilike u Kapljuču i u teatru na Glavičinama. Splitske banke i industrijske tvrtke darovale su nedavno 30.000 Din. u tu svrhu. I društvo »Bihać« (za istraživanje domaće povijesti) u Splitu sabralo je opet od zagrebačkih i sarajevskih novčanih zavoda svotu od 12 tisuća i 250 Din. Tim više je nade, da će se za »Hrvatsko starinarsko društvo u Kninu« sabrati obzirom na čisto narodnu historiju kud i kamo veća sredstva. To se bar može nadati.

Istorijsko Društvo u Beogradu osnovano je g. 1920. »Zadatak Društva je da unapređuje istoriju i srodne nauke uopšte, a naročito istoriju najega naroda i naše zemlje. Ujedno će se Društvo po mogućnosti starati i o širenju istorijskog znanja među narod. Da bi ispunilo što bolje ovaj zadatak Društvo će priređivati i društvene sastanke, predavanja, naučna putovanja itd«. (Iz poziva za upis u Društvo). Za vreme školske godine sastaje se Društvo mesečno jednom. Na sastancima se raspravljalo iz raznih područja narodne i svetske istorije kao i metoe i sporednih i pomoćnih istorijskih nauka. Na sastancima ove godine čitala su ovi članovi gospoda: Dr. M. Budimir, Na najstarijoj istoriji Atike; Dr. N. Vulić, Istorijski kongres u Brislu; Izantičke geografije današnje Jugoslavije; Dr. Tih. Đorđević, O narodnostima u Srbiji za vreme Miloša; Z. Živanović, O dobu od 1858.—1903. u Srbiji; L. Zrnić, Najnovija otkopavanja u Srbiji; Dr. Vl. R. Petković, Shitavidin, Miroslav, knez humski; Dr. St.

Stanojević, Neka pitanja iz srpske istorije; Dr. Vl. Čorović, Pitanje arhiva; Dr. D. Popović, Proučavanje odnosa jugoslavensko-madarskih.

Da bi i članovi izvan Beograda mogli prisustvovati društvenim sastancima Društvo se pobrinulo za pogodnost vožnje u pola cene kao i da članovi nastavnici radi društvenih sastanaka mogu po potrebi odsustvovati od dužnosti u školi najduže tri dana. Društvo ima dosada oko 150 članova (ulog je 10 dinara), najvećim delom iz Beograda i Srbije. Broj članova iz ostalih oblasti naše države je vrlo malen. Društvo ima jednog počasnog i tri člana dobrotvora (ulog od 1000 dinara). Društvo je dosada uglavnom radilo na organizaciji, kako bi moglo što bolje odgovoriti svojim zadacima.

* U Splitskom dnevniku »Novo Doba« (VI. 94.) iznio je g. Branislav Radica neka svoja opažanja o tamošnjem tzv. Narodnom Muzeju, za koji s potpunim pravom ističe, da ne bi smio više ostati u sferi Obrtne škole. Radi se zapravo o etnografskom materijalu iz sabiračkog kabineta te škole. Uopće u Dalmaciji postoji akutno i otvoreno muzejsko pitanje, a naročito u Splitu. U drugu ruku s tradicionalnom jednostranošću prejakih favoriziranja i isticanja za uspomene samo rimske i romanske Dalmacije, kako je moglo goditi kulturnoj politici bivšeg »trojnog saveza« moraće naša narodna država da odlučno prekine (i ako je u ovo pet godina pokazala fatalno nesхватanje) uperivši svoju pomoć hrvatskim historijskim starinama i slovjen-skoj živoj starini za područje etnografsko. Trebalo bi dakle iz tih amaterur-skih prilika izvesti osnovu za organiziranje naučno solidnog jednog etnografskog muzeja, pa odlučiti deplasirano svrstavanje objekata savremene likovne umjetnosti nuz folklorska materijalija, ili napokon organizirati i u Splitu autonomne odjele jednoga Narodnoga Muzeja po tipu zagrebačkom tako, da bi i u posabrane moderne slike i kipovi našli svoje odijeljeno svrši shodno mjesto. G. Radica u pomenutom članku uvažava iz toga sadašnjeg kabineta splitske Obrtne škole napose one predmete, koje se može iskoristiti i u svrhe modernog umjetničkog obrta, a žali se na »gusarsko djelovanje raznih kulturtregera i ekspone-nata tuđinskih muzeja, koji su dolazili k nama »barbarima« često samo zbog toga, da raznesu naše umjetničko, narodno blago. Poznato je, da se još i danas najbogatija zbirka dalmatinskih umjetnina nalazi u Londonu...« Autor onda nastavlja teoretski sasvim ispravno, kada veli: »Karakteristično je kod veziva i tkiva, da često isti oblici imaju različite boje. To je znak in-

dividualnosti vezilja i tkalaca (dakle još jedan plus na umjetničku stranu), jer boje nisu samo estetska potreba nego i odraz duševne dispozicije. Na primjer, pregače i košulje mlade nevjeste imaju drukčije tonove od pregača i košulje udovice. U zbirci (splitske Obrtne škole) ima nekoliko svilenih egzemplara sa dekoracijama, koje imitiraju forme različitih domaćih životinja.

To su najstariji oblici ornamentike. Novija ornamentika upotrebljava obično geometrijske oblike... Stari majstori znali su dekoracije adaptirati materijalu. Svaki ornament nije za svaku materiju... Stari majstori izvađahu odlično te primjene. Tako n. pr. u ovom muzeju nalazi se nekoliko krasnih zlatnih filigramskih nakita, na kojima su uspješno primjenjene dekoracije ondašnjih istovremenih čipaka. Mnogi današnji majstori to ne znaju. Zato se n. pr. onako neukusno doimlju brojne dućanske drvene table obojene dekoracijama narodnog veziva...«

* Abdulah-Basit predlaže u sarajevskoj »Našoj Pravdi« (III. 11.), da se provede centralizacija muslimanskih kju tubhanâ (knjižnica i arhiv) u Hercegbosni. Na našim sveučilištima ne egzistira islamska orijentalistika ni kao najmanji lektorat, a naša historiografija za tursku epohu još uvijek hramlje zbog nestašice neizdanih turskih spomenika. Nego, ovdje je riječ o posljedici jedne interesantne zadužbinske ustanove. Bio je u našem muslimanskoj svijeta običaj »da skoro svaki deseti nešto uvakufi ili vasijet učini u dobrotvorne svrhe, a međutim ponajviše za džamije, mektebe, medrese i kjutubhane. U tim kjutubhanama obično uz medrese (ili uz džamije) bilo je svakovrskih i svakopredmetnih knjiga na arapskom, turskom i perzijskom jeziku. Svakome je bio slobodan i besplatan pristup u kjutubhane, da tamo čita koliko hoće i prepisuje iz koje god hoće knjige. Uz te javne vakufske biblioteke bilo ih je mnogo i privatnih uza zbirke staroga arhiva (asariatika). Iza austrijske okupacije Bosne, austrijska uprava vodila je nadzor i tutorisanje nad našim vakufom, pa koliko je htjela i kako je znala iskorišćavala ih je i na nevidan način upropašćivala. Do prevrata su ostale samo tri kjutubhane u cijeloj Hercegbosni, i to jedna u Mostaru (Karadozbeğova), a jedna u Sarajevu (Husrevbeğova). U ovu Husrevbeğovu prenešena su pred kratko vrijeme knjige iz »Šehbendine Kjutubhane«, što je bila kod Careve džamije, gdje je sada muftijski ured. Što se tiče privatnih knjižnica i zbirki, to je većim dijelom iščezlo, jer su neki po kasabama prilikom selenja u Tursku te knjige spaljivali ili u zemlju zakapali. Nijesu imali pri-

like, da ih prodaju, a niti, da ih kome za spomen ili u dobrotvorne svrhe predadu, jer to nikada nije tražio niti vakuf, niti rijaset. Pored toga ipak su neki dobri ljudi po gdje gdje sačuvali te vakufske knjige kao opće dobro, a svoje kao amanet od preda. Pošto se preko četrdeset godina uzalud čekalo na pozvane, da povedu akciju i da se te knjige, što se nalaze u privatnim rukama kao milodari pokupe za Husrevbegovu Kjutubhanu za rahmet mrtvima i da izdadu naredbu vakufskim povjerenstvima, da sve vakufske knjige iz pojedinih mjesta saberu i pošalju u Husrevbegovu Kjutubhanu, to mi molimo pojedina vakufska povjereništa kao i privatnike, da to sami od sebe učine. Kakva korist od toga, svakomu je jasno!

* Iz popisa kolegija na našim sveučilištima u zimskom semestru šk. g. 1923. 1924. (u koliko se tiče naše narodne starine):

U Zagrebu: dr. Ferdo Šišić: »Povijest Hrvata od 1790.—1918.« i »Izvori hrvatske povijesti od XVII.—XIX. vijeka«; dr. Dane Gruber: »Povijest Hrvata za vladanja domaćih knezova« i »Povijest Hrvata za kralja Ludovika I.«; dr. Viktor Novak: »Paleografska i diplomatska analiza srpsko-hrvatskih isprava srednjega vijeka«; dr. Petar Knoll: »Jugoslavenska umjetnost oko Jadranskoga mora«; dr. Milan Rešetar: »Historija južnoslavenske književnosti u srednjem vijeku«; dr. Dragutin Boranić: »Povijest jugoslavenske leksikografije«; dr. Fran Ilešić: »Slovenski lirski pjesnici od 18. stoljeća dalje«; dr. Branko Vodnik: »Ljudevit Gaj i njegovo doba (1830.—1850.)«; dr. Franjo Fancev: »Povijest hrvatsko-srpske starije drame« i »Bosanska književnost«.

U Beogradu: dr. Grgur Jakšić: »Diplomatska Istorija Srbije u XIX. veku«; dr. Aleksandar Solovjov: »Izvori Istorije Prava Južnih Slovena«; dr. Tihomir Gjorgjević: »Porodični odnosi u Južnih Slovena« i »Iliri«; dr. Nikola Vulić: »Istorija naše zemlje u antičko doba«; dr. Stanoje Stanojević: »Istorija Srbije od 1804. do 1918. god.« i »Srpsko-mletački odnosi u srednjem veku«; dr. Jovan Erdeljanović: »Južni Sloveni«; dr. Vladimirović: »Južni Sloveni od XIII. do XV. veka« i »Istorija Bosne«; Stevan M. Dimitrijević: »Istorija srpske crkve«.

U Skoplju: dr. Radoslav Grujić: »Istorija Srba, Hrvata i Slovenaca od XIII. do XV. veka« i »Istorija Južnih Slovena«; dr. Mita Kostić: »Seoba srpskog naroda u vezi sa borbom protiv Turaka« i »Domaći izvori za istoriju Srba u srednjem veku«.

U Ljubljani: dr. Nikola Radojčić: »Pregled zgodovine Srbov in Horvatov od XVI. do XVIII. stoletja«, »Razvoj Srbije od 1842. do 1903.« i »Sodobni hrvatski opis padca Sigeta«; dr. Jos. Srebrnič: »Zgodovina grško-slovanskih cerkva na Balkanskem poluotoku«; dr. Izidor Cankar: »Slovstvo o umetnosti na Slovenskem«; dr. Jos. Dostal: »Umetnost baročne in naslednjih dob, zlasti z obzirom na cerkveno umetnost naših pokrajin«.

* Na londonskom sveučilištu (King's College) osnovan je 1920. slavenski institut poput prije osnovanog pariškog (»L' institut d'Etudes Slaves«), što ga je još kreirao pok. Ernest Denis. Londonski institut osnovali su gg. R. W. Seton-Watson i Bernard Pares. Svrha je toga instituta upoznavati angloamerički svijet s historijom, filologijom i pravom svih Slovjena. Institut je dio londonskog sveučilišta primjerice kao u Beču »Institut für österreichische Geschichtsforschung«. U institutu djeluju profesori londonskog (dotično oxfordskog) sveučilišta, a uz njih i za to napose izabrani članovi stranih sveučilišta. Administracioni direktor ovog Instituta jest Sir Bernard Pares, a od profesora — predavača djeluju n. p. princ D. Svjatopolk-Mirski (lektor za rusku literaturu), Sir B. Pares (za rusku historiju), prof. R. W. Seton-Watson (za povijest srednje Evrope), D. Subotić (lektor za srpsko-hrvatski jezik i književnost) itd. Vanjski, začasni i dopisni članovi jesu m. o.: Stanislav Kutzeba, prof. krakovskog univerziteta i poznati poljski pravni historik; Arne Novak, prof. češke literature na univerzitetu u Brnu; Mihajlo Gavrilović, poklisar Kraljevine SHS; Evgenij Ljatskij, prof. ruske literature na češkom univerzitetu u Prahu; Vasilije Šuljgin, prof. univ. u Kijevu; Sergij Bulgakov, prof. na univ. u Moskvi i Kijevu; Josip Drachovskij, prof. u Prahu. U oktobru 1923. izabran je još i profesor zagrebačkog sveučilišta g. dr. Ferdo Šišić, koji je ujedno i član pariškog Instituta.

»NARODNA STARINA« sv. 4, II, knj. 1. br.

U ZAGREBU 1. XI. 1923.

VLASNIK, GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:

Dr. JOSIP MATASOVIĆ.

TISAK „TIPOGRAFIJA“ D. D., ZAGREB.